

İKİ KERE ÖZEL; ÖZEL YETENEKLİ BİREYLERE YÖNELİK ÖZEL EĞİTİM ALAN ÖĞRETMENLERİ İLE METAFORİK ALGI ÇALIŞMASI

Eren Can Mermeroğlu, Hacettepe Üniversitesi *erencanmermeroglu@gmail.com*

Özet

Bu araştırmanın amacı, özel eğitim öğretmenlerinin iki kere özel; özel yetenekli bireylere yönelik algılarının metaforlar ile incelenmesidir. Bu temel amaç ile üç soruya cevap aranmıştır. 1) Özel eğitim alan mezunu öğretmenlerin iki kere özel; özel yetenekli bireylere yönelik metaforları nelerdir? 2) Özel eğitim alan mezunu öğretmenlerin iki kere özel; özel yetenekli bireylerin eğitimlerine yönelik metaforları nelerdir? 3) Özel eğitim alan mezunu öğretmenlerin iki kere özel; özel yetenekli bireylerin öğretmenlerine yönelik metaforları nelerdir? Araştırma kapsamında 23 erkek 42 kadın olmak üzere 65 özel eğitim alan mezunu öğretmene ulaşılmıştır. Araştırma grubuna alınan özel eğitim alan mezunları 14 farklı üniversiteden katılım sağlamıştır. Araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen demografik bilgi formu, metaforik algı formu ve araştırmacı günlükleri kullanılmıştır. Araştırma kapsamında iki kere özel; özel yetenekli bireylere yönelik elde edilen metaforlar; iki kere özel; özel yetenekli öğrenci gibidir, iki kere özel; özel yetenekli öğrencinin eğitimi gibidir ve iki kere özel; özel yetenekli öğrencinin öğretmeni gibidir soruları ile dörder kategoriye ayrılmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların herhangi bir zorunlu özel yeteneklilik dersi almadan lisans eğitimini tamamladığı, buna karşın iki kere özel; özel yetenekli bireyler ile özel eğitim merkezlerinde çalıştıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin önemli bir kısmı kendi imkânları ile özel yeteneklilik alanında okumalar yaparken kongre ya da konferanslara katılım oldukça düşüktür. Bu durumda iki kere özel; özel yetenekli bireylerin destek eğitimcisi olarak özel eğitim alan mezunu öğretmenlerin bilgi eksikliğinin giderilerek iki kere özel; özel yetenekli bireylerin eğitimden yararlanma imkânlarını ve performanslarını kullanma oranlarını arttırmak mümkündür.

Anahtar kelimeler: İki kere özel olmak, Özel yeteneklilik, Üstün yeteneklilik metafor, Araştırmacı günlüğü

Önerilen Atıf Şekli:

Mermeroğlu, E. C. (2018). İki kere özel; özel yetenekli bireylere yönelik özel eğitim alan öğretmenleri ile metaforik algı çalışması. M. A. Melekoğlu, (Ed.), *28. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı* (s. 46-55) içinde. Eskişehir. ISBN: 978-605-80966-0-8

İKİ KERE ÖZEL; ÖZEL YETENEKLİ BİREYLERE YÖNELİK ÖZEL EĞİTİM ALAN ÖĞRETMENLERİ İLE METAFORİK ALGI ÇALIŞMASI

GİRİŞ

Özel Eğitim

Özel eğitim; bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi kapsamaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018; Madde 4). Bu tanımdan yola çıkarak özel eğitim; özel gereksinimli bireylerin ilgi ve ihtiyaçlarını temel alan öğrenci odaklı öğretim yöntemlerini içermektedir. Öğrenci odaklı öğretim yöntemlerinde öğretici; öğrenim ortamlarını, öğrenim sürecinde öğretilmesi hedeflenen amaç ya da becerileri, öğretim etkinlik ve materyallerini öğrenci ya da öğrencilerin eğitim sürecinden en yüksek verim ile faydalanmasını hedef olarak gerekli uyarlamaları yapmak ile sorumludur. Özel eğitim tanımında yer alan *özel olarak yetiştirilmiş personel* için öğrenci odaklı öğretim yöntemi uygulayabilmenin ilk koşulu *özel gereksinimli birey* popülasyonunu tanımlayabilmektir. Özel gereksinimli birey; çeşitli nedenlerle bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren birey olarak tanımlanmaktadır (MEB, 1997; Madde 3). Bir başka tanımda ise *özel gereksinimli bireyler* bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal özellikleri yönünden akranlarından farklı gereksinimleri olan bireyler olarak tanımlanmaktadır (Kargın, 2004).

Özel gereksinimli bireyler tanımda yer alan bireysel özellikleri ve anlamlı derecede farklılık gösterdikleri bir ya da birden fazla gelişim alanına göre tanımlanmaktadır. Özel gereksinimli bir bireyin özel eğitim çatısı altında alabileceği tanı grupları; zihin yetersizliği, otizm, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, özel öğrenme güçlüğü, dil ve konuşma bozukluğu, işitme yetersizliği, görme yetersizliği ve özel yeteneklilik olarak sıralanabilir.

Özel Yeteneklilik

Özel eğitim alanının önemli bir parçası olan özel yetenekli bireylerin tanımlanması için yapılan çalışmalarda öncelikle geliştirilen zekâ testlerinin etkisiyle 'zekâ' önkoşulu belirleyici olmuştur. Terman'ın 1925 yılında başlattığı çalışmalar ile özel yetenekli çocukların zekâ sınavlarında yüksek puan almaları ve okulda iyi performans göstermeleri belirleyici etkenlerdir. Marland ise 1972'de yaptığı çalışmalarda özel yetenekli çocukları altı alandan (genel özel yetenek, spesifik akademik yetenek, yaratıcı ya da üretken düşünce, liderlik yeteneği, görsel ve sahne sanatları ve psikomotor yetenek) herhangi birinde yüksek başarı ya da potansiyel gösterenler olarak tanımlamıştır (Brody ve Mills, 1997). Lovecky (1999) ise özel yetenekliliği IQ puanı 120'nin üzerinde olan veya birden fazla akademik alanda önemli bir başarı kazanmış olmak olarak tanımlamaktadır.

Bu süreçte zekâ ve okul başarısının dışında yaratıcılık, liderlik, mükemmeliyetçilik, üretkenlik, soru sorma ve aşırı merak duygusu gibi özellikler özel yetenekli bireyler için belirleyici olmuştur. Bu kapsamda Renzulli üçlü çember kuramında yaratıcılık ve sorumluluğu özel yeteneklilik için ön

koşul olarak görürken Stenberg ve Zhang'ın beşgen kuramında mükemmelliyetçilik kriteri, enderlik kriteri, değer kriteri, üretkenlik ve kanıt kriteri öne sürülmüştür.

Özel yasa ve haklar kapsamında özel yetenekli bireylerin hak ve sorumluluklarının belirlenebilmesi için anayasal düzende kabul gören tanımlar olsa da uluslararası alanyazında özel yetenekliliği tam anlamıyla kapsayan bir tanım yapılamamıştır. Ülkemizde anayasal düzende kabul edilen özel yeteneklilik “Özel akademik alanlarda veya zekâ, yaratıcılık, sanat ve liderlik kapasitesi yönüyle yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren ve bu tür yeteneklerini geliştirmek için okul tarafından sağlanamayan hizmet veya faaliyetlere gereksinim duyan çocuktur.” şeklinde tanımlanmaktadır (MEB, 2009).

Özel yeteneklilik tanı grubunun özelliklerini taşıyan bireyler için Levent (2011) yılında hazırladığı özel yetenekli bireylerin sosyo-duygusal özelliklerine yönelik doktora tezinde “duyguları ve hisleri güçlüdür, duygusal açıdan hassastır, sosyal içerikli konularla ilgilidir, yaşının üstünde olgunluk gösterir, adalet duyguları gelişmiştir, mizah yetenekleri güçlüdür, kendilerinden büyükler ile vakit geçirmeyi sever, liderlik yönleri güçlüdür” özelliklerden bahsetmiştir. Özel yetenekli bireylerin diğer özellikleri için Kargı ve Akman (2003) tarafından yapılan çalışmada “mükemmel bellek, soyut düşünme ve problem çözme yeteneği, bağımsız çalışma isteği, alışılmadık konular ile ilgilenme isteği, aşırı merak duygusu, cevaplardan çok sorular ile ilgilenme, çok geniş kelime haznesi, hızlı öğrenme” özelliklerini kabul etmişlerdir.

Özel yetenekli bireylerin gelişim alanlarında gösterdiği farklılık ve sergiledikleri özellikler aileler ve eğitimcilerin yüksek zekâ düzeyi ve başarı, sorunsuz bir eğitim süreci, mükemmel sosyal etkileşim gibi beklentilerini oluşturmaktadır. Aile ve eğitimcilerin bu beklentileri içedönüklük, yüksek kaygı düzeyi, bireyin akran etkileşiminden uzaklaşması, yalnızlık, bireyin mükemmeliyetçi olması nedeniyle doyum sağlayamaması ve kurallara uymakta zorluk yaşama gibi sorunları da beraberinde getirmektedir.

Özel Yeteneklilik ve İki Kere Özel Olmak

Özel gereksinimli bir birey özel eğitim kapsamında yer alan tanı gruplarından bir ya da birden fazlasının özelliklerini taşıyabilmektedir. Özel gereksinimli bireylerin birden fazla tanı grubunun özelliklerini taşımaları durumunda *iki kere özel bireyler* olarak tanımlanmaktadır. İki kere özel tanıımı birden fazla tanı grubunun özelliklerini barındırsa da özel gereksinimli bireyler tanı sürecinde baskın özelliklerinin ait olduğu tanı grubuna göre tanı almaktadır. Bu durum öğrencinin gereksinimlerini belirlemek ve uygun öğretimsel uyarlamaların yapılması konusunda öğrenci ve öğretmen için önemli bir dezavantajdır. İki kere özel olmak tanımının anlaşılmasında, öğrencilerin yeteneklerini geliştirmek için büyük bir engeldir (Morrison ve Rizza, 2007; Nielsen, 2002). İki kere özel bireyler için eğitim eşitliğini sürdürmek bir seçenek değil, bir sorumluluktur. Aileler ve okullar iki kere özel bireylerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre kararlar almalıdırlar (Lee ve Ritchotte, 2018).

İki kere özel bireylerin yaygınlığı net olarak bilinmemekle beraber engelli çocukların % 5 ile % 6'sının iki kere özel olabileceği tahmin edilmektedir (Whitmore, 1981). Bu durum iki kere özel bireylerin tanı alma aşamasında yaşanan en büyük sorun olan maskeleyenin sonucudur.

Maskeleme baskın özellikleri olan tanı grubunun özelliklerinin diğer tanı grubunun özelliklerini görünmez kılmasıdır.

Maskeleme sorunu özel yetenekli bireyin akranlarından anlamlı derecede farklı gelişim özelliklerine aynı anda etki eden bir başka tanı grubunun özelliklerini görünmez kıldığında birey tipik gelişim gösteren akranları ile benzer özellikler sergileyecektir. Bu nedenle ilgi ve ihtiyaçlarının belirlenmesinde en çok zorlanılan tanı grubunu oluşturan bireyler özel yetenekli ve iki kere özel bireylerdir. Genel öğrenci popülasyonu düşünüldüğünde iki kere özel; özel yetenekli bireyler küçük bir gruptur, ancak toplum bu bireylerin yeteneklerini kaybetmenin ve özlük haklarının ihlal edilmesinin sonuçlarını karşılayamaz. Bu özel popülasyona ulaşmak için fırsatlar sunmamak, “sessiz bir krizi” temsil etmektedir (Ross, 1993).

Bu noktadan yola çıkan Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ilk ulusal tanım, iki kere özel; özel yetenekli öğrencilerin (a) normal okul programlarından farklı programlara veya hizmetlere ihtiyaç duyduklarını ve (b) bir veya birden fazla akademik/yetenek alanında uzmanlaştıklarını kabul etmiştir. Bu duruma ek olarak alandaki uzmanların çoğu (a) genel üstün yetenek, (b) özel akademik yetenek, (c) yaratıcı veya üretken düşünme, (d) liderlik yeteneği, (e) görsel ve sahne sanatları ve (f) psikomotor yetenek olmak üzere altı alanın da dâhil edilmesini kabul etmiştir (McClellan, 1985). Özel yetenekli ve iki kere özel bireyler için, bireylerin yetersizlikleri sıklıkla yeteneklerini gizler, böylece her iki istisnanın da daha az görünmesine neden olur (Bianco ve Leech, 2010).

Literatür incelendiğinde iki kere özel; özel yetenekli bireylerin doğru tanı alamaması sonucunda ilgi ve ihtiyaçlarına uygun bireyselleştirilmiş programlar ve özel yetiştirilmiş uzmanlar tarafından eğitim alamadığı görülmektedir. Bu durum, iki kere özel olan özel yetenekli öğrencilerin özel eğitime eşit erişim hakkının sağlanması için yapılması gereken çok şey olduğunu açıklamaktadır (Coleman ve Ford, 2016).

İki kere özel; özel yetenekli bireylerin alabilecekleri ek tanı alan yazında üç temel grup olarak karşımıza çıkacaktır. Özellikleri birbirinden farklı ancak ihtiyaçları benzer olan bu gruplar a) özel öğrenme güçlüğü, b) dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, c) asperger sendromu şeklinde sıralanırken yaygınlığı daha az olsa da *savant sendromu* da özel yeteneklilik tanısına ek tanı olarak karşılaşılmaktadır.

Genel olarak iki kere özel; özel yetenekli bireye, tüm alanlarda geri bildirimde bulunulmalıdır. İki kere özel; özel yetenekli bireyin hayatının tüm yönlerinde destekleyici ve güçlü yönlerine odaklanan bir yaklaşım gerekmektedir. Sınıfta ve evde, bireye yeteneklerini kullanma fırsatı sağlanmalıdır. Bireyin zayıf yönlerine yönelik, öğretmenler ve ebeveynler, stres etkenlerini ya da çevresel tetikleyicileri ortadan kaldıracak yolları düşünmelidir. Öğretmenler ve aileler, tüm gelişim alanlarında destekleyici ve öğrencinin ihtiyaçlarına yoğunlaşan modelin hayata geçirilebilmesi için iki kere özel; özel yetenekli bireye karşı kabul edici ve olumlu davranışlar sergilemelidir (Bianco, Carothers ve Smiley, 2009).

Bu araştırmanın amacı, özel eğitim öğretmenlerinin iki kere özel; özel yetenekli bireylere yönelik algılarının metaforlar ile incelenmesidir. Bu kapsamda üç alt başlıkta metaforları toplanan özel eğitimcilerin iki kere özel; özel yetenekli bireylere yönelik algılarının bilinmesi hizmet içi eğitim sunan kurumlar, program geliştiriciler, seminer/konferans düzenleyen uzmanlar ve diğer araştırmacılar için kaynak oluşturması hedeflenmiştir. Bu amaçla aşağıdaki üç soruya yanıt aranmıştır.

1. Özel eğitim alan mezunu öğretmenlerin iki kere özel; özel yetenekli bireylere yönelik metaforları nelerdir?
2. Özel eğitim alan mezunu öğretmenlerin iki kere özel; özel yetenekli bireylerin eğitimlerine yönelik metaforları nelerdir?
3. Özel eğitim alan mezunu öğretmenlerin iki kere özel; özel yetenekli bireylerin öğretmenlerine yönelik metaforları nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma nitel olarak desenlenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgu bilim) yöntemi ve araştırmacı günlükleri kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemleri insanın özgürlüğünden yola çıkarak veri toplamaya odaklanır. Nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim araştırmaları insanlar için kendilerine ait bakış açıları ile araştırmacı tarafından öne sürülen konu hakkında algıları, fikirleri ve hissettiklerini referans alan araştırmalardır.

Araştırma Grubu

Araştırma kapsamında araştırma grubu oluşturulurken eğitim fakültelerinin özel eğitim bölümü alan mezunu öğretmenleri alınmıştır. Araştırma grubu 42 kadın 23 erkek özel eğitim öğretmeninden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

1. Araştırmacı günlükleri: *Veri toplama araçları ile bulgulara yansıtılamayan sözel ya da sözel olmayan davranışların not edildiği günlüklerdir.*
2. Demografik bilgi formu: *Araştırma grubunu oluşturmak için belirlenen kriterlerin katılımcılara sunulduğu formdur.*
3. Metaforik algı formu: *Katılımcının benzetmeler yardımı ile düşünce ve hislerini ifade ettiği formdur.*

Veri Analizi

Bu araştırmada elde edilen verilerin incelenmesi ve çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İç geçerliğin sağlanabilmesi için nitel araştırma yöntemleri ve özel yetenekli eğitim konusunda deneyimli bir araştırmacıdan uzman görüşü alınmıştır. Toplanan veriler kodlanmış ve oluşturulan kategoriler ve temaların içeriğinin değerleri hesaplanarak analiz edilmiş ve % 90 oranında geçerliğe ulaşılmıştır.

Bulgular

Araştırma sürecinde araştırma grubu oluşturma, metafor toplama ve araştırmacı günlükleri olmak üzere üç bölümde veri toplanmıştır.

Birinci bölümünde elde edilen bulgular katılımcıların araştırma kapsam ve amacına uygunluğunu belirlemek için iki ana başlıkta verilmiştir: Birinci başlıkta araştırmayı oluşturan özel eğitim alan mezunları evreninden alınan araştırma grubunun genellenebilirliği için veriler sunulmaktadır. Elde edilen araştırma grubu özel eğitim alanında mezun veren 14 üniversiteyi ve 65 özel eğitim öğretmenini kapsamaktadır. Özel eğitim öğretmenlerinin üniversitelere göre dağılımı şöyledir: Ankara Üniversitesi 34, Gazi Üniversitesi 8, Karadeniz Teknik Üniversitesi 5, Anadolu Üniversitesi 4, Ondokuz Mayıs Üniversitesi 3, Dokuz Eylül Üniversitesi ve Zonguldak Kara Elmas Üniversitesi 2, Marmara Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi ve Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi 1 öğretmen olmak üzere 14 farklı üniversiteden 65 öğretmen araştırmaya katılmıştır. İkinci başlıkta ise katılım sağlayan 65 özel eğitim öğretmenin araştırma grubu oluşturabilmesi için ölçüt olarak alınan dört soruya verdikleri cevapları göstermektedir. Birinci soruda lisans sürecinde özel yetenekli bireylere yönelik ders alınıp alınmadığına dair verilen cevaplar ders seçme sürecinde zorunlu ya da seçmeli dersler ayırt edilmeksizin 19 öğretmen tarafından *evet* işaretlenmiştir. Ancak veriler incelendiğinde aynı üniversiteden mezun olan katılımcıların farklı cevaplar sunduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum tüm katılımcıların soruları doğru olarak cevapladıkları varsayımına dayanılarak özel yeteneklilere ait sunulan dersin seçmeli bir ders olduğu kanısına ulaşmamızı sağlamaktadır. İkinci soruda özel yetenekli bireylere yönelik hazırlanan kongre, konferans ya da seminerlere katılım sağlayan katılımcıları belirlerken 53 öğretmenin herhangi bir katılım göstermediği sonucu ortaya çıkmıştır. Üçüncü soruda özel yeteneklilere yönelik olarak yazılmış kitap, dergi ya da makale gibi okumalar yapıp yapılmadığına yönelik gelen 46 evet yanıtı öğretmenlerimizin özel yetenekli bireylere yönelik algı düzeylerinin belirlenmesi açısından yeterli görülmüştür. İki kere özel; özel yetenekli bireylerin özel yeteneklilik tanı grubu içinde ne kadarlık bir yer edindiğini bilemememize rağmen 65 kişilik araştırma örnekleminde yedi katılımcı özel eğitim merkezlerinde özel yetenekli bireyler ile çalışma imkânı bulduğunu dördüncü soruda belirtmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde elde edilen bulgular üç temel sorudan metaforlar toplamaya yönelik oluşturulmuştur:

1. "İki Kere Özel; Özel Yetenekli Öğrenciler.....Gibidir."

İki kere özel; özel yetenekli bireylere yönelik yapılan metafor kategorileri ele alındığında bu bireylerin a) *nadir bulunuyor olmaları*, b) *karmaşık, ulaşılamaz ve çözülemez oldukları*, c) *daha fazla emek gerektiriyor olmaları*, d) *değişken özelliklere sahip bireyler olmaları* olmak üzere dört başlık ortaya çıkmıştır. Bu başlıklardan nadir bulunuyor olmaları başlığında 12 farklı metafor arasından 3 katılımcı pırlanta, 2 katılımcı elmas metaforunu kullanmış ve değerli taşlara benzetilmiştir. Bu durum iki kere özel; özel yetenekli bireylerin özel eğitimcilerin gözünde ender rastlanan bir değer taşıdığını göstermektedir. Karmaşık, ulaşılamaz ve çözülemez olmalarında gökyüzüne ait terimler yoğun kullanılmıştır. 18 farklı metafor arasından sır ve güneş metaforları ikişer katılımcı tarafından

kullanılmıştır. Öğretmenlerden oluşan örneklem grubu ekstra emek getiriyor olmalarına ait kategoriye oluşturan 10 metafordan çiçek ve maden metaforlarını sırayla 5 ve 3 kez kullanmıştır. Dikkat çekici bir metafor olarak küheylan atı metaforunu kullanan katılımcı 'Küheylan atı evcilleştirilmesi zor ama sonunda başarısı mükemmel olur' cümlesi ile açıklama getirerek iki kere özel; özel yetenekli öğrencilerin problem davranışları üzerine yoğunlaşmıştır. Değişken özelliklere sahip olmalarına yönelik ele alınan kategoride bulunan 8 metafordan hareketlilik ve dikkat eksikliğine dair açıklamaları ile 'bugs bunny' metaforunu veren katılımcı 'çünkü yerlerinde kolay kolay durmazlar, onları kontrol etmesi ve onlara kendini kabul ettirebilmek çok zordur.' cümlesi ile açıklamıştır.

2. "İki Kere Özel; Özel Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi.....Gibidir."

İki kere özel; özel yetenekli bireyler için tanılama aşamasından sonra eğitim süreci en önemli sorun olarak yer almaktadır. Özel yetenekli bireyler genel eğitim okullarının yanı sıra destek eğitim hizmetlerinden 'bilim ve sanat merkezleri' aracılığıyla faydalanmaktadır. İki kere özel; özel yetenekli bireyler ise aldıkları ek tanı nedeniyle destek eğitim hizmetlerinden 'özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri' aracılığıyla faydalanmaktadır. Eğitim sürecinde özel eğitim öğretmenlerinin yeri ve rolü iki kere özel; özel yetenekli bireylere yönelik destek eğitim hizmetlerini özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde sunmaktır. Bu noktada öğretmenlerimiz eğitim kapsamında a) zor ve karmaşık olması, b) emek istiyor olması, c) nadir bulunuyor olması, d) sabır gerektiriyor olması ile dört temel kategoride toplanmıştır. Zor ve karmaşık olması kategorisinde 22 farklı metafordan sanatçı, maraton, araba sürmek ve deniz metaforları ikişer katılımcı tarafından kullanılarak öne çıkmıştır. Maraton metaforunu kullanan katılımcı açıklamasını 'Çünkü eğitim süreci oldukça zorlu ve bir ömür boyunca onlarla birlikte devam edecek kadar uzun sürecek' şeklinde yapmıştır. Emek gerektiriyor olması kategorisinde 13 farklı metafordan çiçek sulamak metaforu öne çıkmıştır. Katılımcı düzenli bir eğitim süreci gerektiğinden bahsederek açıklama yapmıştır. Nadir bulunuyor olması kategorisinde 6 farklı metafordan mücevher metaforu iki kez kullanılmıştır. Sabır gerektiriyor olması kategorisinde 14 farklı metafordan devrim metaforu 3 azim ve bahçıvan metaforu ile ikişer katılımcı tarafından öne çıkarılmıştır. Devrim metaforunu kullanan bir katılımcı 'her adımı planlanmış ve sistematik bir sürece ihtiyaç duyan devrimde iki kere özel çocukların eğitimi gibidir' açıklamasını yapmıştır.

3. "İki Kere Özel; Özel Yetenekli Öğrencilerin Öğretmenleri.....Gibidir."

Bu kısım örneklem grubunu oluşturan özel eğitim öğretmenlerinin bir özeleştirisine dayandırılabilir şekilde temellenmiş ve aslında kendilerine yönelik metaforlar vermeleri beklenmiştir. Dört temel kategoriye ayrılan gruplar a) nadir bulunuyor olmaları, b) sabırlı olmaları, c) emek veriyor olmaları, d) güç ve çalışkanlık becerilerine sahip olmaları olarak belirlenmiştir. Nadir bulunuyor olmaları kategorisinde 7 farklı metafor arasından inci tanesi metaforu iki kez kullanılmıştır. Sabırlı olmaları kategorisinde 10 farklı metafor kullanılırken 5 katılımcı anne-baba 3'er katılımcı bilim adamı ve astronot 2 katılımcı ise sabır taşı metaforlarını kullanmıştır. Emek veriyor olmaları kategorisinde 14 farklı metafordan sanatçı metaforu 3 kez kullanılmıştır. Güç ve çalışkanlık becerilerine sahip olmaları kategorisinde 16 farklı kategoriden ağaç, süper kahraman ve şoför metaforları öne çıkmıştır. En dikkat çekici metaforlar sabırlı olması özellikleri ile astronotlara benzetilmesi olup güç ve çalışkanlık becerileri içinde şoför metaforu olmasıdır. Öğretmenin bir

rehber olduğu ve fedakârlık üzerine temellenen bir mesleği olduğu hakkında genel bir fikir birliği olması yapılan metaforlara da yansımıştır.

Araştırmanın üçüncü bölümünü oluşturan araştırmacı günlükleri, araştırmacı tarafından araştırma süreci boyunca beş oturumda süreç içinde yaşanan olayların araştırmacı ve araştırma üzerindeki etkisini içeren metinlerdir. Bu metinlerin amacı araştırma sürecinde veri toplama araçları aracılığıyla bulgulara yansıtılamayan sözel ya da sözel olmayan davranışların araştırmaya dâhil edilmesinin amaçlanmasıdır.

Örnek araştırmacı günlüğü:

Online olarak her bir üniversiteye ulaşmanın zorluğu her bir üniversiteden katılımcı sağlamak ve araştırmanın genellenebilirliğini artırmak için oldukça önemliydi. Alan yazın dâhilinde oldukça büyük bir boşluğun olduğu iki kere özel; özel yetenekli bireylere yönelik bu çalışma için 20 farklı özel eğitim alan mezunu grubu ile iletişime geçilmesine rağmen dönütlerin oldukça az olması araştırmacı olarak beni şaşırttı.

TARTIŞMA

İki kere özel; özel yetenekli bireylere yönelik özel eğitim alan mezunu öğretmenlerden üç soru altında metaforlar toplanmıştır. Her soruya sağlanan dönütler dört temel kategoriye bölünmüştür. Birinci soru olan “İki kere özel; özel yetenekli bireyler ... gibidir” sorusuna verilen dönütlerde 52 adet farklı metafor kullanılırken en çok pırlanta, maden ve çiçek metaforları öne çıkmıştır. Yoğunlaşılın metaforlar özel eğitim çatısı altında iki kere özel; özel yetenekli bireylerin öneminin özel eğitim öğretmenleri tarafından farkındalığını ortaya koymaktadır. İkinci soru olan “İki kere özel; özel yetenekli bireylerin eğitimi ... gibidir” sorusuna verilen dönütlerde 55 farklı metafordan devrim ve çiçek yetiştirmek metaforu en çok öne çıkan metafordur. Bu metaforlar bireylerin eğitimlerinin düzenli ve sistematik bir çalışma ile yürütülebilecek bir süreç olduğuna dair fikir birliğini ortaya koymaktadır. Üçüncü soru olan “İki kere özel; özel yetenekli bireylerin öğretmenleri gibidir” sorusuna verilen dönütlerde 46 adet farklı metafordan en çok anne baba metaforu öne çıkmıştır. Anne baba metaforu katılımcılar tarafından benimseme, tam anlamıyla tanıma ve kesintisiz ilgi ile açıklanmış olup bu öğretmenlerin bu bireyleri tam anlamıyla tanınması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Tüm metaforlar ve açıklamaları incelendiğinde araştırma amacına yönelik oluşturulan sorulara bulguların yanıt verdiği ve özel eğitim öğretmenlerinin lisans düzeyinde özel yeteneklilere yönelik eğitim almadığı belirlenmiştir. Özel eğitim merkezlerinde iki kere özel; özel yetenekli bireylere yönelik özel eğitim öğretmenlerinin eğitim vermek zorunda kaldıkları görülmüştür. 14 farklı üniversitenin katılımcılarının sağladığı bilgilere dayanarak öğretmenlerin kendi imkânları ile kitap, dergi ve makaleler aracılığı ile okumalar yaparak özel yetenekli bireyler hakkında bilgi edindikleri ortaya konulmuştur. Edinilen bilginin iki kere özel; özel yetenekli bireylere sunulacak eğitimin kalitesi için yeterli sağlamamaktadır. Araştırma grubunu oluşturan özel eğitim öğretmenlerinin özel yetenekli bireylere yönelik konferans, seminer ya da kongrelere katılımlarının oldukça düşük olduğu görülmüştür. Özel eğitim merkezlerinde destek eğitim kapsamında bu bireylere eğitim

verecek olan özel eğitim öğretmenlerinin kongre, konferans ya da seminerlere katılımı sunulacak eğitimin kalitesi ve öğretmenin yeterlik düzeyi için oldukça önemlidir.

Sonuç olarak iki kere özel; özel yetenekli bireylerin destek eğitimini sağlayan özel eğitim öğretmenlerinin aldığı lisans eğitimi kapsamına özel yeteneklilik üzerine zorunlu dersler koyulması gerektiği görülmüştür. Yine özel eğitim öğretmenlerine yönelik hizmet içi ya da tüm özel eğitim öğretmenlerini kapsayıcı kongre ya da konferanslar düzenlenerek bilgi eksiğinin giderilmesi gerektiği görülmüştür. Özel eğitim öğretmenlerine yönelik özel yeteneklilik ve ek tanı gruplarının eğitimi bazında eğitimler sunarak iki kere özel; özel yetenekli bireylerin eğitim-öğretim sürecinden tam verim alarak performanslarını tam olarak göstermesi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Bianco, M., Carothers, D. E., & Smiley, L. R. (2009). Gifted students with Asperger syndrome: Strategies for strength-based programming. *Intervention in School and Clinic, 44* (4), 206-215.
- Bianco, M., & Leech, N. L. (2010). Twice-exceptional learners: Effects of teacher preparation and disability labels on gifted referrals. *Teacher Education and Special Education, 33* (4), 319-334.
- Brody, L. E., & Mills, C. J. (1997). Gifted children with learning disabilities: A review of the issues. *Journal of Learning Disabilities, 30* (3), 282-296.
- Coleman , M. R. , & Ford , D. (2016). Understanding underrepresentation in gifted education. <https://www.cec.sped.org/News/Special-Education-Today/Needto-Know/Underrepresentation-in-Gifted-Ed>
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 5* (2), 1-13.
- Kargı, E. ve Akman, B. (2003). Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğuna sahip üstün yetenekli çocuklar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24*, 212-214.
- Lee, C. W., & Ritchotte, J. A. (2018). Seeing and supporting twice-exceptional learners. *The Educational Forum, 82* (1), 68-84.
- Levent, F. (2011). *Üstün yeteneklilerin eğitiminde görüş ve politikaların incelenmesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Lovecky, D. V. (1999). *Gifted children with AD/HD*. Presented at the 11th Annual CHADD International Conference, October 8, 1999, Washington, DC.

- McClellan, J. E. (1985). *Science reorganized: Scientific societies in the eighteenth century*. Columbia University Press.
- MEB. (1997). *Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*. Resmi gazete yayım tarihi: 06.06.1997 ve sayısı: 23011.
- MEB. (2009). *Bilim Sanat Merkezleri Yönergesi*. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2593_0.html
- MEB. (2018). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. Resmi gazete yayım tarihi: 07.07.2018 ve sayısı: 30471.
- Morrison, W. F., & Rizza, M. G. (2007). Creating a toolkit for identifying twice-exceptional students. *Journal for the Education of the Gifted*, 31 (1), 57-76.
- Nielsen, M. E. (2002). Gifted students with learning disabilities: Recommendations for identification and programming. *Exceptionality*, 10, 93-111.
- Ross, P. (1993). *National excellence: A case for developing America's talent*. Washington, DC: Office of Educational Research and Improvement, U.S. Department of Education. <http://eric.ed.gov/?id=ED359743>
- Whitmore, J. R. (1981). Gifted children with handicapping conditions: A new frontier. *Exceptional Children*, 48, 106-114.